

SHEBA
Tel HaShomer
City of Health

The Joseph Sagol
Neuroscience
Center

איור 3. זמן לאחר פציעה שבוצעה שאלון תסמינים ריברמיד

➤ **איור 3.** ציון R PQ עפ"י מספר ימים לאחר פציעה

- 75% משאלוני ה-R PQ נאספו בתוך פחות מ-100 ימים לאחר הפציעה

➤ פצועים שאובחנו עם זעזוע מוח דיווחו על תסמינים רבים יותר (ציון ממוצע 25.1 לעומת 15.6, $P < 0.001$)

Timing of R PQ (days post-injury)	Density
0-25	0.13
25-50	0.13
50-75	0.08
75-100	0.04
100-125	0.02
125-150	0.01
150-175	0.01
175-200	0.01
200-225	0.01
225-250	0.01
250-275	0.01
275-300	0.01

איור 4. חומרת התסמינים לפי נוכחות פגיעת הדף (Blast) ו-TBI

Group	Median	Q1	Q3	Min	Max
No Blast No TBI	12	6	25	0	50
Blast No TBI	15	4	22	0	39
No Blast TBI	18	13	28	2	44
Blast TBI	25	13	36	0	60

מסקנות

- למעלה מ-70% מפצעי המלחמה שאושפזו בשיקום במרכז הרפואי שיבא תל השומר במהלך מלחמת "חרבות ברזל" עומדים בקריטריונים קליניים לזעזוע מוח וחווים עומס משמעותי יותר של תסמינים נוירולוגיים והתנהגותיים.
- יש מקום דחוף לכך שמערכת הבריאות הישראלית – הצבאית והאזרחית כאחד – תשלב באופן שגרתי תהליך סדור של סקר, אבחון וטיפול סימפטומטי ראשוני בזעזוע מוח, ובמיוחד בזעזוע מוח על רקע חדף, כחלק מהטיפול הרפואי בפצעי מלחמה.

➤ **פגיעת ראש טראומטית קלה (mild TBI) היא אחת הפציעות השכיחות בקרב חיילים אמריקאים** שלחמו מאז אירועי 11 בספטמבר, ומתאפיינת בהיעדר ממצאים בהדמיית CT.

➤ **השערתנו הייתה** שממצא דומה יימצא גם בקרב פצועי הקרבות במלחמה הנוכחית בישראל.

- במסגרת יוזמה לשיפור איכות הטיפול, פיתחנו סקר קליני לזיהוי פגיעות הדף וזעזוע מוח (איור 1), שהתבסס על כלים קיימים מצבא ארה"ב והמערכת האזרחית.
- הסקר זיהה הועבר לצד שאלון Rivermead Post Concussion Symptom Questionnaire (RPQ) (איור 2) לתסמינים לאחר זעזוע מוח לפצועי מלחמה שאושפזו ביחידות השיקום במרכז הרפואי שיבא תל השומר.
- נכללו פצועים ללא ממצאים ב-CT ראש או כאשר לא נדרש CT קליני.
- חישבנו את שיעור זעזועי המוח והערכת חומרת התסמינים, והשווינו את השכיחות של כל תסמין בין אלו עם וללא זעזוע מוח.

[illegible]

➤ בין אוקטובר 2023 לינואר 2025 נסקרו N=302 פצועי קרב שאושפזו ביחידות השיקום של מרכז הרפואי שיבא (כ-50% מהמאושפזים לשיקום בתקופה זו).

- 76% חיובים ל-TBI
- 45 אובחנו עם פגיעת ראש ב-CT והוחרגו מהניתוח
- 257 נסקרו ל- TBI עם 71% חיובים ל-TBI ומתוכם 242 שענו גם על שאלון תסמיני ריברמיד

➤ **טבלה 1.** מייצגת נתונים דמוגרפים מאפיינים של N=257 פצועי קרב עם CT ראש שלילי שאושפזו במחלקות השיקום במרכז הרפואי שיבא

טבלה 1. נתונים דמוגרפים		
סקר TBI שליילי	סקר TBI חיובי	
26 (SD7)	27 (SD8)	גיל (שנים)
95%	96%	מגדר זכר
		סטטוס צבאי
64%	51%	סדיר + קבע
31%	44%	מילואים
4%	4%	אזרח
1%	1%	בטחון לא צבאי
		הפציעה החמורה ביותר
	0%	ללא חדף או TBI
40%	0%	פגיעת הדרך נמוכה – ללא TBI
22%	0%	פגיעת הדרך גבוהה – ללא TBI
38%	0%	כל TBI ללא אובדן הכרה (LOC)
0%	41%	כל TBI עם אובדן הכרה (LOC)
0%	59%	